III. Pilkapynai
Barrow Cemeteries

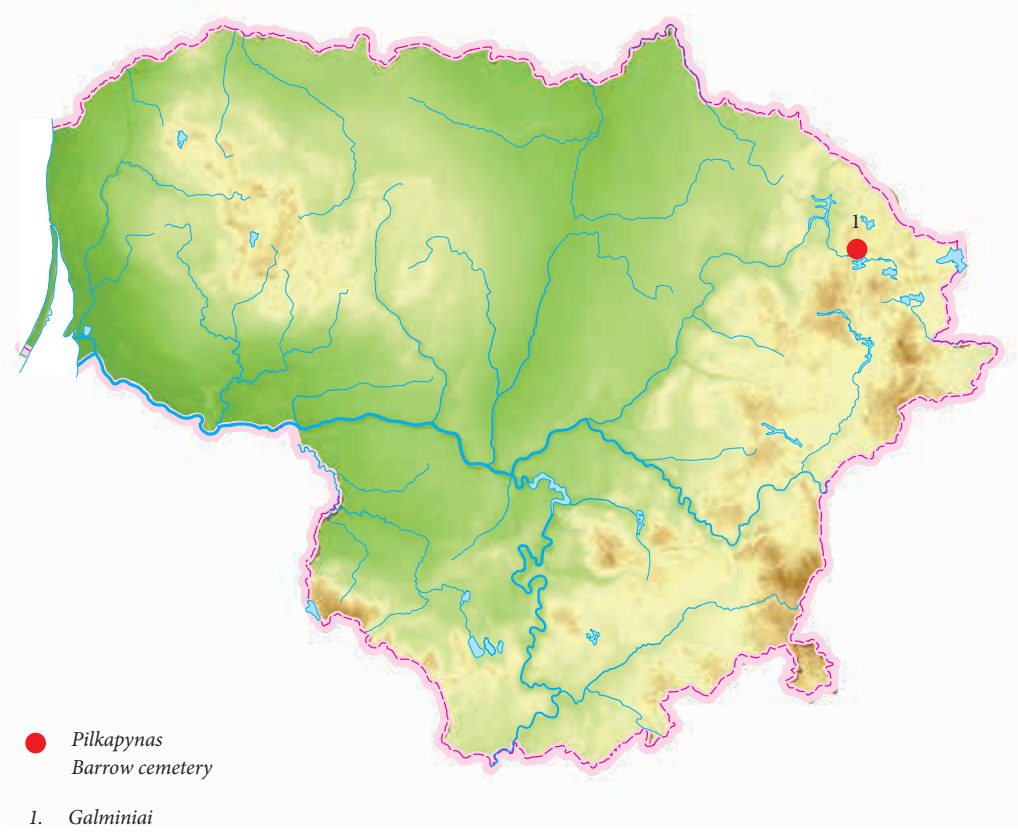

Pilkapynas
Barrow cemetery

1. Galminiai

Karolis Duderis

Galminių pilkapynai

2021 m. Galminių pilkapynų I (UK 5703), II (UK 16298) ir V (UK 25506) teritorijose (Zarasų r., Degučių sen.) planuotos įrengti elektros trasos vietoje atlikti žvalgomieji tyrimai, kurių metu ištirtos 8 perkasos, 80 m^2 bendro ploto. Pilkapyną I, vadinamą Švedkapiais, sudaro 14 nuo 6–8 m iki 10 m ir iki 14 m skersmens bei nuo 0,5–0,8 m iki 1–1,5 m ir iki 1,8 m aukščio smėlio sampilų. Jie daugiausia žemo suploto pusrutulio pavidalo, dalis kiek plokštesniu viršumi, išsidėstę nuo 2–5 m iki 15–30 m atstumu vienas nuo kito. Kai kurie sampilai sulėkštėję, dalis deformuoti, daugumoje jų iškasta duobių, du pilkapiai apardyti miško keliuko. Pilkapyną II, irgi vadinamą Švedkapiais, sudaro 25 nuo 5–8 m iki 10–12 m skersmens bei nuo 0,5–0,8 m iki 1–1,5 m aukščio smėlio sampilai. Dalis sampilų žemo suploto pusrutulio pavidalo, kiti plokštesniu viršumi. Jie išsidėstę nuo 2–10 m iki 30–45 m atstumu vienas nuo kito; kai kurie sulėkštėję. Dalis sampilų deformuoti, daugelyje iškasta duobių, du perkasti tranšėjų, 4 apardyti miško keliukų. Pilkapyną V sudaro 4 smėlio sampilai: maždaug 9, 10, 7–8 ir 5,5 m skersmens bei atitinkamai 1, 0,8–1, 0,6 ir 0,3 m aukščio. Trys iš jų žemo suploto pusrutulio pavidalo, vienas – plokštesniu viršumi, išsidėstę nuo 1,5 m ir 5 m iki 18 m atstumu vienas nuo kito. Visi sampilai kiek sulėkštėję, vienas, mažiausias, – labai, 3 didesnieji deformuoti – nuskleisti jų šonai, vieno šonas nuvažinėtas miškovežių, didžiausio viršuje yra sena duobė.

Archeologiniai tyrimai Galminių pilkapynų teritorijoje vyko 1978 m. (A. Tautavičius). Tada ištirti 3 pilkapiai. Pirmasis tirtas pilkapis buvo 9 m skersmens, 1–1,2 m aukščio, supiltas iš smėlio, kuriame fiksuota smulkių akmenukų, angliukų. 75–80 cm gylyje atidengtas 6–6,5 m skersmens pilkapio pagrindas, išsiskyręs degėsių, pelenų sluoksneliu. Pilkapyje buvęs palaidotas žirgas su vienintele įkape – žalvarine įvijėle. Kiti du tirti pilkapiai buvo 9 m skersmens ir 1,5 m aukščio bei 7 m skersmens ir 0,5 m aukščio. Šie pilkapiai buvo įrengti analogiškai kaip ir pirmasis tirtasis. Pilkapiuose rasti du degintiniai kapai, kurių viename aptikta įkapė – du nedideli plonos apvalios žalvarinės vielutės fragmentai. Pilkapiai priskirti vėlyvajam geležies amžiui (*ATL 1978 ir 1979 metais*, 1980, p. 63–65).

2021 m. vykdant tyrimus perkasoje 1, 15 cm gylyje fiksuotas degintinis *kapas*, išsiskyręs tamsiai pilkos spalvos žeme. Sudeginto mirusiojo kaulai su įkapėmis: geležinė yla tordiruota smaigo vidurine dalimi (1 pav.), sulaužytos, susilydžiusios antkaklės (?) tordiruotu lankeliu fragmentai, neidentifikuojamo dirbinio fragmentai, susilydę mėlynos spalvos stiklo karoliukai ir jų fragmentai, žalvarinės įvijos, fiksuotos netaisyklingo apskritimo formos dėmėje, kurios skersmuo siekė 60–70 cm.

0 3 cm

1 pav. Geležinė yla tordiruota smaigo vidurine dalimi. K. Duderio nuotr.

Fig. 1. Part of an iron awl with a partially twisted shaft.

0 3 cm

2 pav. Molinis verpstuko smagratis. K. Duderio nuotr.

Fig. 2. An earthenware spindle whorl.

Dėmės V pusėje, 37x35 cm dydžio netaisyklingo apskritimo formos plote fiksuoti sudegę gana tolygiai paskleisti mirusiojo kaulai. Panašu, jog į nedidelę duobelę buvo suberti sudegę kaulai, o ant jų sudėtos sudegusios ir susilydžiusios įkapės. Pilkos spalvos smėliu išsiskyrusios dėmės ŠR pusėje greta sudeginto mirusiojo kaulų rasti du molinių verpstukų smagračiai, dar vienas (2 pav.) – ties perkasos ŠR sienute, už fiksuotos tamsiai pilkos spalvos smėliu išsiskyrusios dėmės. Panašu, jog šiuos verpstukų smagračius galima traktuoti kaip papildomas įkapes. Pagal įkapes veikiausiai buvusi palaidota moteris. Atlikus radiokarbono analizę nustatyta, jog kapas datuojamas 674–877 m. (1250±28) (FTMC–QL15–1). Tyrimų metu rastas kapas nepriskirtinas nė vienam iš gretimybėje esančių pilkapių (du yra nutolę nuo tirtos perkasos apie 30 m į ŠV, du – apie 20 m atstumu į V, o dar vienas – apie 20 m į P). Galima teigti, jog mirusysis šioje vietoje palaidotas pilkapių aplinkoje.

Likusiose perkasose fiksuotas vidutiniškai 20–30 cm storio miškožemio sluoksnis, po kuriuo atidengtas įžemis. Perkasose 5–6 po miškožemiu fiksuotas iki 20 cm storio užpustyto pilkšvai rudos spalvos smėlio sluoksnis, po kuriuo atidengtas vidutiniškai apie 10 cm storio tamsiai pilkos spalvos smėlingo grunto sluoksnis. Archeologinių radinių ar su galimais pilkapių konstrukcijų elementais siejamų struktūrų, grunto anomalijų nefiksuota.

Galminiai Barrow Cemetery

In 2021, a field evaluation (8 trenches totalling 80 m^2) was conducted in 3 areas (I, II, and V) at Galminiai Barrow Cemetery (Zarasai District, E Lithuania). A cremation (probably adult) with grave goods: an iron awl with a partially twisted shaft (Fig. 1), broken, fused pieces of a neck-ring (?) with a twisted shaft, fragments of an unidentified artefact, fused blue glass beads and bead fragments, and bronze coil beads, was unearthed at a depth of 0.15 m in trench 1. Three earthenware spindle whorls were discovered beside the burial (Fig. 2). Based on the grave goods, it probably contained a cremated female of undetermined age and based on a radiocarbon analysis, it dates to 674–877 (1250±28) (FTMC–QL15–1).